

**แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล
เชิงพุทธบูรณาการ***
**A BUDDHIST INTEGRATION APPROACH IN IMPROVING PUBLIC MIND
FOR CHARITY ORGANIZATION STAFF**

ธนบดี ครองยุติ

Tanabodi Krongyuti

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: tanabodi.k@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน และจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะและการพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ ระเบียบวิธีวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเลือกจากผู้บริหารหรือหัวหน้างานขององค์กรสาธารณกุศล จำนวน 15 คน จากองค์กรสาธารณกุศลที่มีชื่อเสียง 5 แห่ง ในเขตกรุงเทพและปริมณฑล ใช้หลักโยนิโสสนิการแบบอริยสังเป็นเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติงานขององค์กรสาธารณกุศลมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ และโครงสร้างองค์กร ด้านจิตสาธารณะของบุคลากรยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขัดแย้งระหว่างองค์กร และการหาผลประโยชน์ จิตสาธารณะในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าในศาสตร์สมัยใหม่โดยเป็นจิตสำนึกในหน้าที่ด้วยความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประกอบด้วยศรัทธา รับผิดชอบ ต่อหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธที่สำคัญคือการใช้หลักไตรสิกขา หลักหน้าที่บุคคล และการขัดเกลาทางพระพุทธศาสนา การพัฒนาจิตสาธารณะในศาสตร์สมัยใหม่ที่สำคัญคือ การเรียนรู้สังคมเชิงพุทธปัญญาและการขัดเกลาทางสังคม แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ ได้แก่ 1) ทางตรงได้แก่บูรณาการหลักไตรสิกขา หน้าที่บุคคลและการขัดเกลาเชิงพุทธร่วมกับการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรใช้อยู่เดิม 2) ทางอ้อมได้แก่การบูรณาการหลักหน้าที่บุคคลกับการขัดเกลาทางสังคมผ่านสถาบันทางสังคม เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน

* Received 1 March 2020; Revised 24 April 2020; Accepted 28 April 2020

คำสำคัญ: การพัฒนาจิตสาธารณะ, บุคคลกรองค์กรสาธารณกุศล, พุทธบูรณาการ

Abstract

The objective of this research paper is to 1) study the working conditions and public mind of personnel in public charity organizations, 2) study the theories of public mind and public mind development in Buddhism and modern science, 3) propose guidelines for Buddhist integrated public mind improving for public charity organizations. Research methodology Is a qualitative research By means of document studies and in - depth interviews. Data providers were chosen from 15 executives or supervisors of charitable organizations from 5 well - known charitable organizations in Bangkok and suburbs. Use the Noble Truths Principle as a tool for data analysis. The findings prove that the operating conditions of charitable organizations are different, depending on the history, objectives and organizational structure. The public mind of personnel still has problems with conflicts between organizations. And exploitation The public mind in Buddhism is more profound than in modern science, which is a duty conscious with self - sacrifice for the common good. Consisting of faith Responsible for being a member of society The main public mind development in the Buddhist are the use of threefold principles, Individual duties And the Buddhism Polishing. The important public mind development in modern science is cognitive learning and socialization. Guidelines for Buddhist integrated public mind improving for public charity organization staffs include 1) Direct, which include integration of the threefold principles, Individual duties and Buddhist Polishing together with the original public mind development methods used by the organization. 2) Indirectly, include the integration of individual duties and socialization through social institutions such as schools, mass media.

Keywords: Buddhist Integration, Public Mind Improving, Charity Organization Staff

บทนำ

ในสภาพที่ปัจจุบันนี้ โลกต้องเผชิญกับสาธารณภัยหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นภัยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติเช่น วาตภัย อุทกภัย แผ่นดินไหวและสึนามิ โรคติดต่อในคนหรือในสัตว์ ภัยที่มนุษย์ทำให้เกิดขึ้น เช่น ภัยจากสงคราม ภัยจากการชุมนุมประท้วง อัคคีภัย ภัยจากสารเคมีและวัตถุอันตราย นอกจากนี้ยังปรากฏมีภัยรูปแบบใหม่เพิ่มขึ้นอันเกิดจากเทคโนโลยี

สารสนเทศและความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม องค์การภาครัฐมีหน้าที่ในการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้แก่ประชาชน แต่อย่างไรก็ดีภาคประชาชนต้องตระหนักและร่วมดำเนินการบรรเทาภัยด้วย องค์การสาธารณกุศลเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีบทบาทสำคัญในการเข้ามาช่วยเหลือผู้ประสบสาธารณภัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยขององค์กรสาธารณกุศलयังมีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น เช่น ผู้ที่เป็นอาสาสมัครต้องสร้างจิตสำนึกต่อตนเองในเรื่องความเสียสละอย่างจริงใจต่อส่วนรวม ตระหนักในเรื่องคุณธรรมเป็นสำคัญ (เทียรพชร พิมพ์ชุมเหล็ก, 2552) มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต สามัคคี กล้าหาญ อดทน มีความรู้มีความรอบคอบในการปฏิบัติงาน ปัญหาทางจริยธรรม เช่น การโพสต์ภาพศพในสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่กู้ภัย (โพสตุเตย์, 2560) ต้องแก้ไขปัญหากเกี่ยวกับภาพลักษณ์ด้านความประพฤติ เช่น การพกปืน เปิดไซเรนเสียงดัง โดยไม่มีเหตุอันควร ด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติงานกู้ภัย ต้องสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อถือให้แก่ประชาชนในการแสดงความบริสุทธิ์ใจในการปฏิบัติงานอย่างแท้จริง จากปัญหาทรัพย์สินของผู้ประสบอุบัติเหตุสูญหาย ปัญหาการแย่งผลงาน ปัญหาด้านนิติเวช ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน (สมานใจ ขันที่ท้าว, 2546) อาสาสมัครบางส่วนขาดวุฒิภาวะในการปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจให้ความช่วยเหลือชีวิต (กิตติพงษ์ บุรณเฉลิมพงศ์, 2555) นอกจากนี้การทำงานในภาวะที่เกิดสาธารณภัยขององค์กรสาธารณกุศล ซึ่งถือว่าเป็นองค์กรที่ไม่หวังผลกำไรต้องมีการปรับตัวอยู่เสมอทั้งการวางแผน การจัดองค์กร ผู้นำ และการควบคุม เพื่อให้เป็นไปตามความคาดหวังของสังคม

การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาถึงสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล ศึกษาแนวคิดและการพัฒนาจิตสาธารณะทั้งในพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ แล้วนำเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ เพื่อแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะและการพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้จะใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1. ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน สภาพจิตสาธารณะของบุคลากรและแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล ใช้วิธีศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดที่ประมวลจากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประเด็นคำถามเกี่ยวกับประวัติ วัตถุประสงค์ โครงสร้างองค์กร สภาพปัญหาด้านจิตสาธารณะขององค์กร การแก้ไขและพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากร ผู้ให้ข้อมูลเลือกจากผู้บริหารหรือผู้จัดการแผนกหรือหัวหน้างาน ดำรงตำแหน่งมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี จากองค์กรสาธารณกุศลจำนวน 5 แห่ง ได้แก่ สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยแห่งประเทศไทย สมาคมดับเพลิงและช่วยชีวิต มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู องค์กรละ 3 คน รวม 15 คน

2. ศึกษาพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารทางวิชาการอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะและการพัฒนาจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่

3. เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ จะใช้การดำเนินการดังนี้

3.1 นำทฤษฎีในศาสตร์สมัยใหม่ และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา วิเคราะห์โดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ แบบอริยสัจเพื่อหาเหตุและผลของปัญหาแล้วหาเป้าหมายของสภาพที่ต้องการจากนั้นค้นหาวีธีเพื่อปฏิบัติให้ไปสู่เป้าหมาย โดยศึกษาจากทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องทั้งในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่เปรียบเทียบในความเหมือนหรือแตกต่างจากนั้นจัดกลุ่มเพื่อให้เกิดการสร้างเสริมแก่กันโดยใช้หลักการในศาสตร์สมัยใหม่เป็นแกนและใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเสริมโดยการบูรณาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากนั้นสังเคราะห์เพื่อให้ได้แนวคิดใหม่

3.2 จัดทำชุดหลักการ (Core Concept) โดยใช้หลักอริยสัจ และปฏิจจสมุปบาทมาเป็นต้นแบบในการวิเคราะห์และเทียบเคียงกับการแก้ไขปัญหาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล แล้วออกแบบแบบจำลอง (Model) เพื่ออธิบายแนวความคิด

3.3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการจำนวน 2 แนวทาง

ผลการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล จากการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะขององค์กรสาธารณกุศลจำนวน 5 องค์กร ได้แก่ สำนักงานบรรเทาทุกข์และประชานามัยพิทักษ์ สภากาชาดไทย สมาคมอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัยแห่งประเทศไทย สมาคมดับเพลิงและช่วยชีวิต มูลนิธิป่อเต็กตึ๊ง มูลนิธิร่วมกตัญญู ได้ผลการศึกษาดังนี้

1.1 ความเป็นมาขององค์กรสาธารณกุศล จากการศึกษาพบว่า องค์กรสาธารณกุศลมีความเป็นมาที่แตกต่างกัน ความเป็นมาและประวัติการก่อตั้งขององค์กรมักถูกเล่าขานต่อกันมา เป็นแนวปฏิบัติของชนรุ่นหลังและเป็นความภาคภูมิใจที่ได้สืบทอดปณิธาน ความเสียสละ ความอดทนของผู้ก่อตั้ง (ปิยะลักษณ์ ถิ่นแก้ว, 2561)

1.2 วัตถุประสงค์ขององค์กรสาธารณกุศล เป็นกรอบหรือขอบเขตในการปฏิบัติงานขององค์กรสาธารณกุศลที่ได้บัญญัติไว้ในเอกสารของการขอจัดตั้ง และวัตถุประสงค์นี้ต้องประกาศให้แก่สมาชิกได้รับทราบเพื่อจะได้ปฏิบัติตนเป็นไปตามกรอบขององค์กร

1.3 โครงสร้างขององค์กรสาธารณกุศล โครงสร้างขององค์กรสาธารณกุศลมีความแตกต่างกันออกไป และจะมีความสอดคล้องกันกับวัตถุประสงค์ขององค์กรด้วย โครงสร้างขององค์กรสื่อถึงถึงภารกิจขององค์กร

1.4 สภาพจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล จากการศึกษาพบว่า องค์กรสาธารณกุศลมีปัญหาที่สำคัญด้านจิตสาธารณะของบุคลากรเกี่ยวกับการการขัดแย้งระหว่างองค์กร การหาผลประโยชน์ (ฐิติกร เสวตนันท์, 2561)

2. แนวคิดทฤษฎี หลักธรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะ

2.1 แนวคิดจิตสาธารณะตามแนวพระพุทธศาสนา

2.1.1 แนวคิดจิตสาธารณะในพระไตรปิฎก

2.1.1.1 สุเมธดาบส เป็นผู้ที่ตั้งจิตปรารถนาจะนำพาสรรพสัตว์ข้ามพ้นวัฏสงสาร เมื่อบรรลุธรรมข้ามพ้นแล้วก็ตั้งจิตว่าจะช่วยผู้อื่นข้ามพ้นไปด้วย แต่ไม่มีประโยชน์อะไรถ้าเป็นเพชรธรรมดา จึงปรารถนา จะเกิดเป็นพระพุทธเจ้าเพื่อจะได้ช่วยผู้อื่นได้จำนวนมากข้ามพ้นไปด้วย

2.1.1.2 มโหสถ เป็นผู้มีปัญญาเฉียบแหลมมาตั้งแต่ตอนเป็นเด็ก สามารถว่าความตัดสินคดีให้ความยุติธรรมแก่ผู้พิพาท สร้างศาลาไว้สำหรับเป็นที่เล่น สถานที่ว่าความ แบ่งบางส่วนสำหรับให้ผู้ที่สัญจรได้พักแรมมีกิตติศัพท์เลื่องลือในด้านความฉลาด และได้เป็นบัณฑิตของกษัตริย์เดิบทในราชสำนัก ถึงแม้จะเป็นผู้ที่มีปัญญาเลิศแต่ไม่ได้คิดคบฏต่อบ้านเมือง กลับมีความพอเพียงและจงรักภักดีต่อกษัตริย์ช่วยเหลือบ้านเมืองให้รอดพ้นจากการรุกรานด้วยปัญญา เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีความซื่อสัตย์ ไม่พยายาบาทแม้มีผู้กลั่นแกล้ง ไขปัญญาในการแก้ไขปัญหาลให้ลุล่วงได้

2.1.1.3 มขมาณพ เป็นตัวอย่างของผู้บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เขาชักชวนสหายรวม 33 คน เพื่อแผ้วถางทาง ทำศาลา ปรับถนนให้เรียบ ทำสถานที่รื่นรมย์ให้คนสัญจรและคนป่วยได้พัก เพราะขึ้นชื่อว่าสถานที่รื่นรมย์ย่อมเป็นที่ชอบของคนทั้งหลาย เมื่อผู้อื่นมีความสุขพวกเขาก็มีความสุขด้วย มขมาณพถือได้ว่าเป็นแบบอย่างของการทำงานจิตสาธารณะ ด้วยความเป็นผู้ไม่โกรธ มีสัจจะ ไม่ตระหนี่

2.1.1.4 ยสกุลบุตร ได้เกิดความเบื่อหน่ายในกามทั้งหลาย จากอสุภสัญญาที่เคยได้ในอดีตจากการที่เคยนำศพไร้ญาติไปเผา แล้วได้ออกบวชในพระพุทธศาสนาโดยพระพุทธเจ้าได้บวชให้ด้วยพระองค์เอง ต่อมาได้บรรลอรหัตตผลแล้วออกจาริกเพื่อเผยแผ่ธรรม พระยสะอยู่ในคณะพระธรรมจาริกรุ่นแรกที่พระพุทธเจ้าส่งไปประกาศพระพุทธศาสนา ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 60 รูป การออกบวชของพระยสะทำให้บิดามารดาและภรรยาเก่าของท่านได้เข้าถึงพระรัตนตรัย และเป็นเหตุจูงใจให้บุตรเศรษฐีคนอื่น ๆ อีก 45 คน ซึ่งเป็นเพื่อนของท่านออกบวชตามและได้บรรลอรหัตตผล และอยู่ในคณะพระธรรมจาริกรุ่นแรกด้วย

2.1.1.5 พระทัฬหฬลบุตร ท่านบรรลุพระอรหัตตตั้งแต่วัยเยาว์เป็นสามเณรอายุได้เพียง 7 ขวบ เมื่อบรรลอรหัตตแล้วมีจิตอาสาจะรับหน้าที่แบ่งเบากิจของสงฆ์ พุทธองค์ตรัสประกาศให้สงฆ์สมมติให้ท่านรับหน้าที่เป็นผู้จัดเสนาสนะท่านปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ด้วยความเรียบร้อยดีทุกประการ เป็นที่พอใจและยอมรับของพระภิกษุสงฆ์ทั่วไป แม้แต่ทายก ทายิกา ก็ได้รับความพอใจโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ ท่านจึงได้รับยกย่องจากพระบรมศาสดาในตำแหน่งเอตทัคคะ เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ในทางผู้จัดเสนาสนะ

2.1.2 แนวคิดเรื่องการปฏิบัติงานจิตสาธารณะ

2.1.2.1 แนวคิดเรื่องประโยชน์ พระพุทธเจ้าได้บำเพ็ญเพียรในอดีตชาตินับหลายแสนกัป โดยตั้งมั่นปณิธานที่จะสำเร็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ไม่ได้มุ่งหวังเพียงว่าจะหลุดพ้นจากวัฏสงสารเพียงพระองค์เดียว จักพาหมู่มหาชนข้ามพ้นไปด้วยธรรมนาว่า ครั้นมีสาวกมากเพียงพอที่จะประกาศพระศาสนาจึงให้สาวกทั้งหลายจาริกไปเพื่อจะได้แสดงธรรมที่ทรงตรัสรู้นั้นให้แก่มหาชนที่ใครได้ฟัง รวมทั้งเทวดาและสัตว์ที่ไม่มีโอกาสได้ฟังธรรมของพระองค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชนหมู่มาก การจาริกไปของสาวกทั้งหมดจึงเป็นการกระจายกันออกไปให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้โดยมีการกระจายไม่ให้เป็นทางเดียวกัน 2 รูป โดยมีกำหนด 6 ปี นับว่าจะกลับมารวมกันที่ในกรุงพินธุมิทราชนครเพื่อแสดงพระปาติโมกข์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้านั้นมุ่งจิตสาธารณะอันเล็งประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นที่ตั้ง มีพระประสงค์จะให้ผู้อื่นได้รับประโยชน์สูงสุดจากพระธรรมที่ทรงค้นพบ

2.1.2.2 แนวคิดเรื่องการทำงานเป็นทีม พระพุทธเจ้าตรัสเมื่อประทับอยู่ ณ สารันทพเจดีย์ ใกล้เมืองเวสาลี ทั้งนี้เพราะกษัตริย์ลิจฉวี แห่งแคว้นวัชชีซึ่งมาทูลขอหลักในการปกครองประเทศแบบสหภาพกษัตริย์ เรียกว่าวัชชีอปริหานิยธรรม หรือ ราชอปริหานิยธรรม มีสาระสำคัญคือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ ประชุมกันมากครั้ง 2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำ 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว 4) ถือปฏิบัติมั่นในธรรมที่วางไว้เดิม สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ผู้อาวุโส และ สำคัญถ้อยคำของท่านเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งควรรับฟัง 5) ไม่ฉุดคร่าขึ้นใจกุลสตรีหรือกุลกุมารให้อยู่ร่วมด้วย 6) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ในแคว้นวัชชีของชาววัชชีทั้งในเมืองและนอกเมือง และไม่ละเลยการบูชา อันชอบธรรมที่เคยให้

เคยกระทำต่อเจตีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญ 7) จัดการรักษา คຸ້ມครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลาย โดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า ‘ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มา พึงมาสู่แคว้นของเรา และ ท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก’ แนวคิดนี้ส่งเสริมการทำงานที่เน้นความสามัคคี ป้องกันความแตกแยก

2.1.3 หลักธรรมประจำใจเกี่ยวกับจิตสาธารณะ

2.1.3.1 พรหมวิหาร 4 เป็นธรรมประจำใจของผู้มีจิตใจที่ยิ่งใหญ่ หรือผู้ประเสริฐดุจดั่งพระพรหม ประกอบด้วยธรรม 4 อย่าง ดังนี้ 1) เมตตา หมายถึง ความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรีต่อกัน ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข เป็นการปรารถนาดีต่อผู้อื่นที่เราเกี่ยวข้อง 2) กรุณา หมายถึง ความสงสาร อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ 3) มุทิตา หมายถึง ความเบิกบาน พลอยยินดีแก่กันและกันเมื่อเห็นผู้อื่นมีความสุข 4) อุเบกขา หมายถึง ความมีใจเป็นกลางเป็นธรรม ไม่ลำเอียง โดยวางจิตเรียบ สม่่าเสมอ มั่นคง

2.1.3.2 สังคหัตถ์ 4 อันว่าด้วยเรื่อง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การเสียสละ แบ่งปัน 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ ที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุมีผล ชักจูงใจในทางที่ดีงาม วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดส่อเสียด, เว้นจากการพูดหยาบ, เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ 3) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ผู้อื่นให้ความช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวายกิจการต่าง ๆ 4) สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย

2.1.3.3 ฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักปฏิบัติสำหรับสังคมในหน่วยย่อย คือ ครอบครัว ซึ่งเป็นหลักประกันให้ครอบครัวมีความสุข มั่นคง ไม่แตกแยก ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) สัจจะ หมายถึง ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พูดจริง และทำจริง 2) ทมะ หมายถึง การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดสินใจที่ไม่ดี แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยปัญญา 3) ขันติ หมายถึง ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็งไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย 4) จาคะ หมายถึง ความเสียสละ ละกิเลส สละความสุขความสบายและผลประโยชน์ส่วนตนได้ ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตน หรือเอาแต่ใจตัว

2.2 แนวคิดจิตสาธารณะตามทัศนะของนักวิชาการพระพุทธศาสนาร่วมสมัย

2.2.1 จิตสาธารณะตามทัศนะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) รวมความแล้ว หมายถึงจิตใจที่คิดทำประโยชน์แก่คนทั่ว ๆ ไป หรือเพื่อส่วนรวมไม่เจาะจง

ใครโดยเฉพาะ จิตที่คิดทำประโยชน์เพื่อสังคม การพัฒนาฝึกฝนจิตก็เพื่อให้จิตมีคุณภาพ คือ 1) จิตมีคุณความดี สร้างเสริมความดี ความงาม ให้ใจสูง ประณีต มีเมตตา มีกรุณา มีคารวะ มีมัททวะ มีกตัญญู มีหิริโอตตปปะ 2) ให้จิตมีสมรรถภาพจิต จิตมีความสามารถ มีสติ มีวิริยะ มีสมาธิ มีขันติ มีสัจจะ มีฉันทะ 3) ให้จิตใจมีสุขภาพจิตที่ดี ได้แก่ สภาพจิตที่ปราศจากความ ชุมนมัว เศร้าหมอง เร่าร้อน จะมีความสุขสดชื่น จิตมีความสุข มีความเบิกบาน มีความร่าเริง แจ่มใส มีความเอิบอิ่ม สุขใจอิ่มใจ จิตผ่อนคลาย ปลอดโปร่ง โล่งใจ เบาสบาย ส่งผลต่อสุขภาพ กาย และทำให้มีพฤติกรรมที่ดีงามมีความมั่นคง สอดคล้องกลมกลืน สมดุล

2.2.2 จิตสาธารณะในทัศนะของพุทธทาสภิกขุ (เจอน อินทปัญโญ)

ได้กล่าวถึงการบำเพ็ญประโยชน์ (จิตสาธารณะ) ในทางพระพุทธศาสนาว่า พุทธศาสนาคือ ศาสนาไม่เห็นแก่ตัวหรือมุ่งทำลายความเห็นแก่ตัวซึ่งเป็นศัตรูของสันติภาพ โดยที่สุดแล้วพุทธ ศาสนานั้นสอนเรื่องความไม่มีตัวตนและมีศีลธรรม จิตสาธารณะนั้นก็คือทุกฝ่ายจะต้องได้รับ ประโยชน์ แต่จะได้รับประโยชน์ฝ่ายเดียวนั้นไม่ถูก ต้องได้รับประโยชน์ทุกฝ่าย การกระทำนั้น จึงจะถูกต้อง การมีจิตสาธารณะตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ ท่านได้แบ่งเป็น 3 ประเภท ตามหลักพระพุทธศาสนา คือ 1) ประโยชน์ตน (อัตตัตถะ) 2) ประโยชน์ผู้อื่น (ปรตัตถะ) และ 3) ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถะ)

2.3 แนวคิดการพัฒนาจิตสาธารณะ

2.3.1 แนวคิดพัฒนาจิตสาธารณะตามหลักพระพุทธศาสนา

2.3.1.1 แนวคิดเรื่องหน้าที่มนุษย์ในพระพุทธศาสนา

ชีวิตมนุษย์เกิดขึ้นตั้งแต่การปฏิสนธิในครรภ์ของมารดา นับเป็นครั้งแรกในการทำหน้าที่ของตน ตามธรรมชาติ เมื่อคลอดออกมาก็ทำหน้าที่ขยายขอบเขตออกไป ด้วยการมีปฏิสัมพันธ์ต่อสังคม ครอบครัว การกระทำ การพูด การคิดของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนเองและผู้อื่น พระพุทธศาสนาแบ่งหน้าที่ของมนุษย์ไว้ 3 ระดับ คือ 1) หน้าที่เพื่อตนเอง (อัตตัตถะ) พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้ละเลยหน้าที่ของตนเองเพราะคุณสมบัติส่วนตนจะเป็นปัจจัยให้ทำ หน้าที่ส่วนอื่นอีกมากมาย เช่น ผู้ที่จะทำหน้าที่สอนผู้อื่นได้ดีต้องปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ด้วย 2) หน้าที่เพื่อผู้อื่น (ปรตัตถะ) ได้แก่การทำประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องในฐานะ ผู้เกี่ยวข้องต่าง ๆ เช่น บิดา มารดา บุตร สามี ภรรยา ญาติพี่น้อง เพื่อน ครูอาจารย์ ศิษย์ เช่น หน้าที่ตามหลัก ทิศา 6 ตลอดจนฐานะที่เป็นเพื่อนร่วมเกิด แก่ เจ็บ ตายด้วยกัน 3) หน้าที่ร่วมกัน ทั้งสองฝ่าย (อุภยัตถะ) ได้แก่การทำหน้าที่ทั้งสองอย่างประสานกันยังประโยชน์ทั้งสองฝ่ายให้ ลุล่วงด้วยดีเชื่อว่าเป็นผู้ทำหน้าที่ของตนได้สมบูรณ์

2.3.1.2 วิธีขัดเกลาทางพระพุทธศาสนา ได้รับแนวคิดและ วิธีปฏิบัติมาจากพระพุทธองค์ในฐานะที่ทรงเป็นศาสดาที่ได้รับยกย่องว่าเป็นผู้ฝึกฝนบุคคลอย่าง ยอดเยี่ยม วิธีการขัดเกลาของพระพุทธองค์ มีหลักการสำคัญสำหรับปฏิบัติได้แก่ 1) การวาง กฎเกณฑ์กติการ่วมกัน ซึ่งต้องประกอบไปด้วยการยอมรับร่วมกันของสมาชิกยึดถือตามที่ได้

ตกลงกันได้ 2) การส่งเสริมสนับสนุน เป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติกับสาวก เพื่อให้บุคคลมีกำลังใจ มีความปิติเบิกบานมีความศรัทธาเชื่อมั่นมีความกล้าในการทำดีต่อไป 3) การกำราบและการลงโทษ เป็นวิธีที่ใช้สำหรับผู้ต่อต้าน ไม่ฟังใครและประพฤติดุร้าย เช่น การตำหนิ หรือรับโทษทางวินัย 4) การปวารณาตัวต่อกัน คือการเปิดโอกาสให้ตักเตือนซึ่งกันและกัน 5) การสำนึกตน โดยการประจานความผิดของตนต่อหน้าผู้อื่นเพื่อการสำรวมระวังในคราวต่อไป

2.3.1.3 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) พระพรหมคุณาภรณ์ได้ให้หลักในการพัฒนาจิตสาธารณะโดยไตรสิกขาว่าสามารถแยกออกเป็น 3 ด้าน คือ พุติกรรม จิตใจ และปัญญา ดังนี้ 1) คือ อธิศีลสิกขา คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพุทฺติกรรม คือการพัฒนาพุทฺติกรรมทางกาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง โดยแบ่งออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้แก่ การรักษาวินัยแม่บทของชุมชน การรู้จักใช้อิทธิพรีย (อิทธิพรียสังวร) การหาเลี้ยงชีพโดยบริสุทธิ์ (อาชีวะปาริสุทธิ) และการเสขปริโภคปัจจัยโดยใช้ปัญญา (ปัจจัยปฏิเสขนา) 2) อธิจิตสิกขา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะจิตใจเป็นฐานของพุทฺติกรรม ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ดีงามแล้ว ก็จะควบคุมดูแลนำพุทฺติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย 3) อธิปัญญาสิกขา หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุดเพราะปัญญาเป็นต้นทางและควบคุมพุทฺติกรรมทั้งหมด

2.3.1.4 การพัฒนาคนให้มีจิตสาธารณะตามทัศนะของพระพุทธทาส คือ การสอนคนให้ทำหน้าที่ โดยท่านได้ให้ความหมายของคำว่า หน้าที่คือ ธรรมะหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ กฎมันบังคับให้ต้องปฏิบัติ ธรรมชาติเป็นต้นกำเนิดของ ธรรมะ ถ้าจะรู้และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เรียกว่าธรรม ให้ดีก็ต้องสนใจธรรมชาติ ตัวแท้จริงของธรรมชาตก็คือ ธรรมะพระพุทธทาสได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น 2 ลักษณะคือ 1) หน้าที่ทางกายกับหน้าที่ทางจิต ได้แก่ หน้าที่ทางกายที่ต้องทำให้กายมีความสุขอันเนื่องกับวัตถุตามความจำเป็นของร่างกายและการทำหน้าที่เพื่อให้ใจเป็นสุข คือมีใจที่สงบสุข 2) หน้าที่ต่อตนเองกับหน้าที่ต่อผู้อื่น หน้าที่ต่อตนเองคือการทำให้เกิดความสุขทางกายและความสุขทางใจของตนเอง ส่วนหน้าที่ต่อผู้อื่นคือ การพัฒนาหรือการฝึกจิตใจให้มีเมตตา กรุณาต่อเพื่อนร่วมโลก

2.3.2 แนวคิดการพัฒนาจิตสาธารณะตามศาสตร์สมัยใหม่

2.3.2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ทฤษฎีนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาจิตสาธารณะในฐานะที่เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการเลียนแบบจากต้นแบบ ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง สามารถที่จะประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่ดีอย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย

2.3.2.2 ทฤษฎีการขัดเกลาทงสังคม (Socialization)

เป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการถ่ายทอดระเบียบ กฎเกณฑ์ความประพฤติและค่านิยมต่าง ๆ ของ สังคมให้บุคคลมีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการผ่านตัวแทนต่าง ๆ ของสังคม การขัดเกลาทงสังคมมีบทบาทต่อทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย องค์การที่มีบทบาทให้การขัดเกลาทงสังคมมี 6 หน่ย คือ 1) ครอบครัว 2) กลุ่มเพื่อน 3) โรงเรียน 4) กลุ่ม 5) สื่อมวลชน 6) องค์การศาสนา

2.3.2.3 ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's hierarchy of needs) เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยา ที่เสนอโดย อับราฮัม มาสโลว์ ในรายงานเรื่อง "A Theory of Human Motivation" ปี 1943 ซึ่งทั้งหมดเน้นที่การเติบโตของมนุษย์ในระยะต่าง ๆ 1) ความต้องการทางกายภาพ 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3) ความรักและความเป็นเจ้าของ 4) ความเคารพนับถือ 5) ความสมบูรณ์ของชีวิต

3. แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคคลากรขององค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ

หลักปฏิจจสมุปบาทแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในด้านเป็นเหตุเป็นผลระหว่างสิ่งทั้งหลายรวมทั้งเป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นความเกิดและความดับของทุกข์หรือปัญหาส่วนอริยสัจ 4 เป็นกระบวนการ

ปัญหาด้านจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศล :ทุกข์ ประกอบด้วยภาวะบีบคั้น กดดัน ขัดแย้ง ขัดข้อง มีความบกพร่องไม่สมบูรณ์

สมมุติฐานสาเหตุของปัญหาด้านจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศล : สมุทัย สันนิษฐานสาเหตุ ได้แก่ ความอยาก ความยึดถือเอาตัวเราเป็นที่ตั้ง

จิตสาธารณะที่พึงประสงค์ของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศล: นิโรธ คือความดับทุกข์ได้แก่ ภาวะที่เข้าถึงเมื่อกำจัดอวิชชา สำรอกตัณหาสิ้นแล้ว ไม่ถูกตัณหาย้อมใจหรือฉุดลากไป ไม่ถูกบีบคั้นด้วยความกระวนกระวาย ความเบื่อหน่ายหรือความคับข้องติดขัดใด ๆ หลุดพ้นเป็นอิสระ ประสบความสุขที่บริสุทธิ์ สงบ ปลอดภัยโล่งเบา ผ่องใสเบิกบาน การวิจัยนี้ นำเอาคุณสมบัติของบุคคลโสดาบัน ซึ่งเป็นคุณสมบัติขั้นต่ำสุดของอริยบุคคลมาเป็นเป้าหมายของการพัฒนาจิตสาธารณะ ได้แก่ คุณสมบัติฝ่ายมี คือ มีศรัทธา มีศีล มีสุตะ มีจาคะ คุณสมบัติฝ่ายละ คือ ละสังโยชน์ ละมัจฉริยะ ละอคติ ละโลภะ โมหะ โทสะ ละเวรภัย

วิธีการพัฒนาจิตสาธารณะขององค์กรสาธารณกุศล: มรรค ปฏิปทาหรือข้อปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์ ได้แก่ มรรคมืองค์ประกอบ 8 คือ สัมมาทิฐิ ฯลฯ สัมมาสมาธิ ที่เรียกว่ามัชฌิมาปฏิปทา เพราะเป็นทางสายกลางซึ่งดำเนินไปพอดีที่จะให้ถึงนิโรธโดยไม่ติดข้องหรือเียงไปหาที่สุดสองอย่างคือการหมกมุ่นในกามสุข และการบีบคั้นทรมานตนเองให้เดือดร้อน

3.1 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะทางตรง

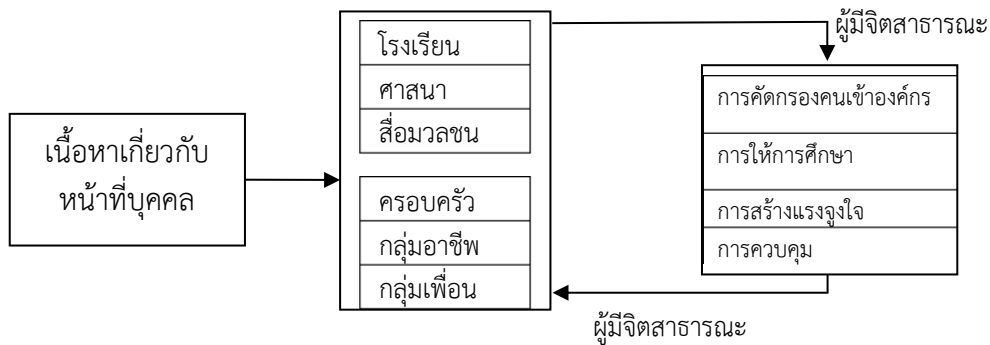
แนวทางนี้นำวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลขององค์กรสาธารณกุศลจำนวน 5 องค์กร แล้วนำมาจัดกลุ่มได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ การคัดกรอง การให้การศึกษา การสร้างแรงจูงใจและการควบคุม แล้วนำมาเชื่อมโยงกับการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธ การคัดกรองสามารถนำคุณสมบัติของบุคคลโสดาบันเฉพาะส่วนที่สามารถวัดได้ (ฝ่ายมี) มาเป็นตัวชี้วัดในการคัดกรอง การให้การศึกษาสามารถใช้ไตรสิกขาเสริมประสิทธิภาพการศึกษาอบรม การสร้างแรงจูงใจใช้หลักหน้าที่บุคคลได้แก่หน้าที่เพื่อตนเอง หน้าที่เพื่อผู้อื่นและหน้าที่เพื่อสองฝ่ายเพื่อสร้างแรงจูงใจ การควบคุมสามารถใช้การขัดเกลาทางพระพุทธศาสนาเสริมเข้าไปได้ โดยอาจพิจารณาวิธีทางพุทธซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้กับสังคมสงฆ์ แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการนี้เหมาะกับการพัฒนาฯ ภายในองค์กรเอง ดังตารางที่ 1

	การพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธ	ความเชื่อมโยง	การพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิม
ไตรสิกขา	ศรัทธา/ศีล/สุตะ/จาคะ	การคัดกรอง	การคัดกรอง
	ศีลสิกขา	การให้การศึกษา	การอบรมสั่งสอน
	จิตสิกขา		จัดการฝึกอบรม
	ปัญญาสิกขา		
หน้าที่บุคคล	หน้าที่เพื่อตนเอง	การสร้าง แรงจูงใจ	การใช้สิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ การใช้เครื่องแบบ เครื่องหมาย ตราสัญลักษณ์ ใช้ของสมนาคุณ สิ่งตอบแทน
	หน้าที่เพื่อผู้อื่น		การได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การให้เกียรติ
	หน้าที่เพื่อสองฝ่าย		การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ใช้บุคคลที่เป็นที่รู้จักในสังคมดึงดูดความสนใจ ใช้จุดเด่นขององค์กรเพื่อดึงดูดผู้สนใจ
ขัดเกลา (พุทธ)	การวางกฎเกณฑ์กติการ่วมกัน	การควบคุม	มีฝ่ายบริหารงานบุคคล
	การกำราบ และการลงโทษ		
	การปวารณาตัวต่อกัน		
	การสำนึกตน		การลงโทษ

ตารางที่ 1 ความเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธ
กับการพัฒนาจิตสาธารณะดั้งเดิม

3.2 แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลทางอ้อม โดยอาศัยสถาบันทางสังคม

ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลทางอ้อม

แนวทางนี้ใช้วิธีการแทรกแซงการทำงานขององค์กรสังคมโดยมีองค์กรกลางเข้ามาเป็นผู้จัดการ ทางตรงได้แก่โรงเรียนเป็นองค์กรสังคมที่สามารถกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาจิตสาธารณะได้โดยรัฐบาลมอบนโยบาย ตัวชี้วัด งบประมาณเข้าไปได้ ศาสนารัฐสามารถเข้าจัดการได้ บางส่วน สื่อมวลชนของรัฐสามารถสนับสนุนการดำเนินการได้ ส่วนทางอ้อม รัฐสามารถส่งสารผ่านองค์กรทางตรงมีโรงเรียนสื่อมวลชนไปยังส่วนนี้ได้ เพื่อให้สมาชิกของสังคมมีจิตสาธารณะพึงประสงค์ และองค์กรสาธารณกุศลสามารถคัดกรองเข้าไปเป็นสมาชิกขององค์กรได้มากขึ้น ส่วนวิธีดำเนินการตามแนวทางนี้ รัฐต้องสร้างสารเกี่ยวกับไตรสิกขาและหน้าที่บุคคลป้อนเข้าสู่องค์กรทางสังคมทางช่องทางต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย หลักสูตรการศึกษา ภาพยนตร์ ละคร วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ โดยคำนึงถึงทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธิสังคมซึ่งเป็นทฤษฎีว่าด้วยการเรียนรู้และเลียนแบบจากต้นแบบ

อภิปรายผล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานและจิตสาธารณะของบุคลากรในองค์กรสาธารณกุศล ผลการวิจัยพบว่าองค์กรสาธารณกุศลยังคงมีปัญหาด้านจิตสาธารณะอยู่ เช่น การขัดแย้งระหว่างองค์กร เรื่องศักดิ์ศรี การหาผลประโยชน์ สอดคล้องกับสมานใจ ชันที่ท้าว งานวิจัยเรื่องจริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย: ศึกษากรณีมูลนิธิร่วมกตัญญู พบว่าองค์กรสาธารณกุศลมีปัญหาทรัพย์สินของผู้ประสบอุบัติเหตุสูญหาย ปัญหาการแย่งผลงาน ปัญหาด้านนิติเวช ปัญหาการไม่ได้รับการยอมรับจากประชาชน (สมานใจ ชันที่ท้าว, 2546) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณกุศลใช้อยู่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ 2) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนา และ

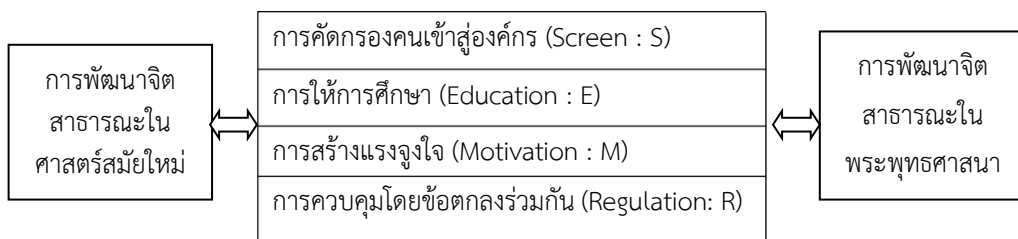

การพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่ จิตสาธารณะในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งมากกว่าจิตสาธารณะในศาสตร์สมัยใหม่ เป้าหมายคือจิตของอริยบุคคลซึ่งมาตรฐานขั้นต่ำคือคุณสมบัติของบุคคลโสดาบัน ได้แก่ มีศรัทธา มีศีล มีจาคะ มีสุตะ ไม่ถือตัว ไม่โกรธ ไม่โลภ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547) ส่วนจิตสาธารณะในศาสตร์สมัยใหม่หมายถึงการเห็นแก่ประโยชน์ของสังคมและประเทศโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ดังนั้นการพัฒนาจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนาจึงเป้าหมายไปได้ถึงขั้นอริยบุคคล 3) เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ วิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณะกุศลใช้อยู่เดิมยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงต้องบูรณาการวิธีทางพุทธศาสนาบูรณาการเข้าไปด้วย ซึ่งทำได้ 2 วิธีคือทางตรงและทางอ้อม การวิจัยนี้ใช้เครื่องมือวิเคราะห์คือหลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547) สามารถแยกแยะปัญหา สาเหตุ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาโดยหลักเหตุและผล ตามหลักปฏิจลสมุปบาทซึ่งเป็นทฤษฎีที่แสดงให้เห็นความเกิดและความดับของทุกข์หรือปัญหา (วัชรระ งามจิตเจริญ, 2556) จึงทำให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะขององค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการพบความรู้ใหม่ดังนี้

แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่สามารถเชื่อมโยงกันเพื่อบูรณาการกันได้ดังนี้ 1) การคัดกรองคนเข้าสู่องค์กร 2) การให้การศึกษา 3) การสร้างแรงจูงใจ และ 4) การควบคุมโดยข้อตกลงร่วมกัน

ภาพที่ 2 แสดงประเด็นความเชื่อมโยงระหว่างการพัฒนาจิตสาธารณะ
ทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์สมัยใหม่

เมื่อนำวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณกุศลใช้ดั้งเดิมมาวิเคราะห์ พบว่า
1) การใช้เครื่องแบบเครื่องหมายขององค์กร เพื่อสร้างแรงจูงใจนั้น อาจมีผลให้เกิดปัญหาด้าน

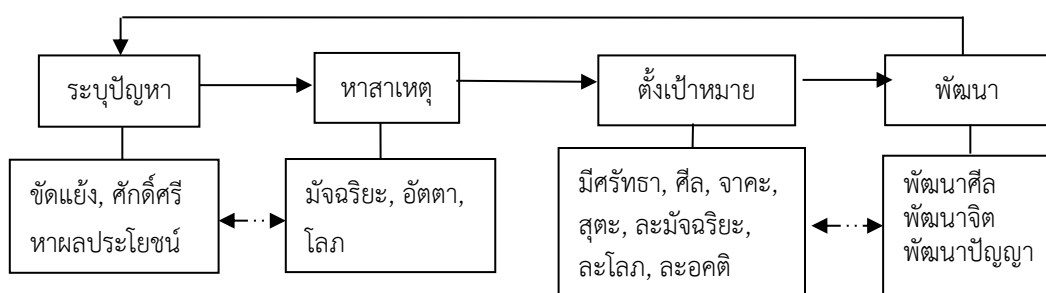
อื่นเนื่องจากการสร้างความเป็นอัตตา นำไปสู่มีมัจฉริยะ และความขัดแย้งระหว่างองค์กร ด้านศักดิ์ศรี 2) การใช้สิ่งตอบแทนเพื่อสร้างแรงจูงใจ ในระยะยาวอาจก่อให้เกิดความโลภและ ก่อให้มีปัญหาการหาผลประโยชน์ได้ การใช้วิธีดังกล่าวข้างต้นจึงต้องให้การศึกษากำกับ ควบคู่ด้วย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศล เชิงพุทธบูรณาการ ใช้การดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีในศาสตร์สมัยใหม่ และหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พบว่าจิตสาธารณะในพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งกว่าศาสตร์สมัยใหม่ ในขณะที่ศาสตร์ สมัยใหม่มองเรื่องจิตสาธารณะเพื่อสาธารณะคือส่วนรวม พุทธศาสนามองในลักษณะเดียวกัน แต่มองลึกกว่าในขั้นที่สละความเป็นตัวตน การประกอบด้วยศรัทธา ศีล จาคะ มีความเป็น อริยะ ไม่ยึดติด ส่วนการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธและศาสตร์สมัยใหม่มีหลักการที่เชื่อมกัน คือ การคัดกรอง การให้การศึกษา การสร้างแรงจูงใจและการควบคุม

2. ชุดหลักการ (Core Concept) ของการวิจัยใช้หลักโยนิโสมนสิการแบบอริยสัจมาเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ทำให้สามารถระบุปัญหาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กร สาธารณกุศล สืบสาวถึงต้นตอของปัญหา การตั้งเป้าหมายของการพัฒนา และหาวิธีเพื่อพัฒนา ไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้

ภาพที่ 3 แสดงชุดหลักการที่ใช้วิเคราะห์ในการวิจัย

3. แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ จาก การศึกษา การพัฒนาจิตสาธารณะที่องค์กรสาธารณกุศลทำอยู่แต่เดิมนั้นสามารถเติมหลัก พัฒนาจิตสาธารณะเชิงพุทธเข้าไปเพื่อบูรณาการได้หลายแนวทาง ทั้งการพัฒนาจากภายใน องค์กรและการพัฒนาจากภายนอกเพื่อเสริมกันดังนี้

การขัดเกลาทางพระพุทธศาสนา สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิมในหมวดการควบคุม (Regulation) วางกฎเกณฑ์แบบมีส่วนร่วมจะได้รับการยอมรับและปฏิบัติตาม การกำราบลงโทษอาจใช้วิธีการทำความดีชดเชย การสำนึกตนให้ผู้กระทำผิดได้สำนึกและกลับตัวและการปวารณาตนทำให้บุคคลมีจิตใจที่ไม่ยึดมั่นถือตัว ยอมให้ผู้อื่นติตติงและตักเตือนได้ ซึ่งจะช่วยลดอัตตา ทำให้เกิดหิริ โอตตัปปะ

ไตรสิกขา สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิมในหมวดการให้การศึกษา (Education) เนื่องจากไตรสิกขาทำได้ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงขั้นสูง สามารถแบ่งระดับไปตามความต้องการ เช่น การเข้าค่ายปฏิบัติธรรม การฟังธรรมเทศนา เพื่อให้ลดความโลภ ลดมัจฉริยะ ลดอัตตาในตนเองลง

หลักหน้าที่บุคคล สามารถนำมาบูรณาการกับการพัฒนาจิตสาธารณะแบบดั้งเดิมในหมวดสร้างแรงจูงใจ (Motivation) หน้าที่ถือว่าการปฏิบัติธรรม จูงใจให้เกิดความเมตตาทำเพื่อตนเองและผู้อื่น เป็นการลดความโลภที่จะได้มาเป็นของตนฝ่ายเดียว ลดอัตตา ลดมัจฉริยะ ความหวงแหนลง

การพัฒนาจิตสาธารณะจากภายนอกองค์กรหรือแบบทางอ้อมนั้น สามารถใช้องค์กรทางสังคมเป็นผู้ขัดเกลา เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน รัฐในฐานะผู้ที่มีหน้าที่ดูแลสังคม จึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตสาธารณะโดยเป็นผู้กำหนดเป้าหมายของการพัฒนา วางนโยบาย วางแผนการพัฒนา จัดสรรงบประมาณ มอบหมายหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องลงไปปฏิบัติรวมทั้งติดตามการพัฒนานั้นโดยไม่ปล่อยให้หน่วยงานที่เป็นผู้ขัดเกลาไปตามลำพัง การวิจัยนี้นำเสนอเพียงแนวทางในการพัฒนาจิตสาธารณะ สำหรับการวิจัยครั้งต่อไปนั้นควรศึกษาวิธีการพัฒนาจิตสาธารณะเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเป็นคู่มือการปฏิบัติได้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ บุรณเฉลิมพงศ์. (2555). จริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย กรณีศึกษามูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี. วารสารการเมือง การบริหารและกฎหมาย, 4(3). 359-377.
- ฐิติกร เสวตนันท์. (2 กุมภาพันธ์ 2561). แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ. (ธนบดี ครอบงูติ, ผู้สัมภาษณ์)
- เทียรพชร พิมพ์ชุมเหล็ก. (2552). แนวคิด ธรรม 4 ประการ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของหน่วยกู้ภัยมูลนิธิธรรมรัศมีมณีรัตน์ จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ปิยะลักษณ์ ถินแก้ว. (2 กุมภาพันธ์ 2561). แนวทางการพัฒนาจิตสาธารณะของบุคลากรองค์กรสาธารณกุศลเชิงพุทธบูรณาการ. (ธนบดี ครอบงูติ, ผู้สัมภาษณ์)

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2547). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย. กรุงเทพมหานคร: ผลิธรรม.
- โพสต์ทูเดย์. (2560). วิพากษ์ปัญหา "โพสต์ภาพศพ" จากมุมมองกัณฑ์-สื่อ. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2562 จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/502900>
- วัชร งามจิตเจริญ. (2556). พุทธศาสนาเถรวาท. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมานใจ ชันทีท้าว. (2546). จริยธรรมของอาสาสมัครในหน่วยกู้ภัย : ศึกษากรณีมูลนิธิร่วมกตัญญู. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจริยศาสตร์ศึกษา. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). มาตรฐานการศึกษาของชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.